

Сорочан Л. Експериментальна перевірка ефективності методики вдосконалення рівня іншомовної компетентності на основі інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою». *Освіта. Інноватика. Практика*, 2025. Том 13, № 1. С. 74-82. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i1-010>.

Sorochan L. Eksperymentalna perevirka efektyvnosti metodyky vdoskonalennia rivnia inshomovnoi kompetentnosti na osnovi intehratyvnoho elektyvnoho kursu «Istoriia Ukrainy anhliskoiu movoiu» [Experimental verification of the efficiency of the methodology of improving the level of foreign language competence based on the integrative elective course "History of Ukraine in English"]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2025. Vol. 13, No 1. S. 74-82. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i1-010>.

УДК [373.5.016:81'243]:[94(477):811.111]
DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i1-010

Лілія СОРОЧАН

Криворізький державний педагогічний університет, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-1753-4055>
lsorohcan458@gmail.com

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАТИВНОГО ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ»

Анотація. У статті представлено опис проведення експерименту, організованого для перевірки ефективності розробленої методики вдосконалення рівня іншомовної компетентності учнів старшої профільної школи на основі інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою». Зазначено, що тенденція старшої профільної школи до компетентнісної парадигми сприяє процесуальній інтеграції навчання іноземних мов з іншими предметами.

CLIL розглядається як ефективна методика для підвищення рівня мотивації учнів до вивчення навчальних дисциплін іноземною мовою, активізації їхніх пізнавальних якостей, удосконалення іншомовної компетентності. Впровадження інтегративних елективних курсів для підвищення рівня іншомовної компетентності у старшій школі є актуальним.

Проаналізовано результати анкетування вчителів закладів загальної середньої освіти та опитування учнів старших класів щодо доцільності впровадження елективних курсів англійською мовою у старшій школі.

Уточнено іншомовну компетентність як здатність здобувача середньої освіти осмислено використовувати іншомовний матеріал, набуті мовні навички та мовленнєві вміння в ситуаціях іншомовного спілкування на рівні навчальних досягнень, визначених у державних стандартах та освітніх програмах для певного ступеня загальної середньої освіти; здатність здобувача успішно здійснювати подальшу іншомовну підготовку та використовувати власний іншомовний мовленнєвий досвід у різних сферах спілкування для певного віку.

Описано етапи експерименту, визначено мету та завдання кожного з них. Описано розроблену підсистему вправ і завдань, яка включає групи вправ відповідно до етапів роботи із текстом історичної спрямованості та передбачає активізацію мисленнєвих операцій за таксономією Б. Блума. Проаналізовано отримані результати експерименту, які підтвердили ефективність розробленої методики.

Ключові слова: старша школа; елективний курс; етапи педагогічного експерименту; іншомовна компетентність; підсистема вправ; таксономія Б. Блума.

Liliia SOROCHAN

Kyryvi Rih State Pedagogical University, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1753-4055>
lsorohcan458@gmail.com

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE EFFICIENCY OF THE METHODOLOGY OF IMPROVING THE LEVEL OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE BASED ON THE INTEGRATIVE ELECTIVE COURSE "HISTORY OF UKRAINE IN ENGLISH"

Abstract. The article presents a description of the experiment organized to test the effectiveness of the developed methodology for improving the level of foreign language competence of students of a senior specialized school based on the integrative elective course "History of Ukraine in English". It is noted that the trend of the senior specialized school towards the competence paradigm contributes to the processual integration of foreign language learning with other subjects.

CLIL is considered as an effective method to increase the level of students' motivation in studying subjects in a foreign language, activating their cognitive qualities, and improving foreign language competence. The introduction of integrative elective courses to increase the level of foreign language competence in high school is relevant.

The results of a survey of teachers of general secondary education institutions and a survey of high school students regarding the feasibility of introducing elective courses in English in high school are analyzed.

Foreign language competence is defined as the ability of a secondary education student to meaningfully use foreign language material, acquired language skills and speaking skills in situations of foreign language communication at the level of educational achievements defined in state standards and educational programs for a certain level of general secondary education; the acquirer's ability to successfully carry out further foreign language training and use their own foreign language speaking experience in various areas of communication for a certain age.

The stages of the experiment are described, the purpose and tasks of each of them are defined. The developed subsystem of exercises and tasks is described, which includes groups of exercises according to the stages of working with a text of a historical orientation and involves

the activation of thinking operations according to B. Bloom's taxonomy. The obtained results of the experiment are analyzed, which confirm the effectiveness of the developed methodology.

Keywords: *high school; elective course; stages of pedagogical experiment; foreign language competence; subsystem of exercises; B. Bloom's taxonomy.*

Постановка проблеми. Модернізація загальноосвітньої школи передбачає освіту, орієнтовану на розвиток людини, її пізнавальні та творчі здібності. Метою старшої школи є формування цілісної системи ключових компетентностей учнів. Іншомовна компетентність є інтегративним особистісним утворенням, що забезпечує спроможність людини здійснювати успішну комунікацію з носіями іншої мови на основі засвоєння відповідної мовної системи, а також умінь оптимальним способом використовувати ці знання в конкретних соціокультурних контекстах [18]. Іншомовну компетентність у контексті нашого дослідження ми розуміємо як здатність здобувача середньої освіти осмислено використовувати іншомовний матеріал, набуті мовні навички та мовленнєві вміння в ситуаціях іншомовного спілкування на рівні навчальних досягнень, визначених у державних стандартах та освітніх програмах для певного ступеня загальної середньої освіти; здатність здобувача успішно здійснювати подальшу іншомовну підготовку та використовувати власний іншомовний мовленнєвий досвід у різних сферах спілкування для певного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варіативність змісту старшої профільної школи, її тенденції до компетентнісних, діяльнісних, розвивальних, особистісно орієнтованих технологій навчання створюють умови для розкриття індивідуальних можливостей і творчого потенціалу кожного учня. При цьому, дослідники з питань профільного навчання (В. Редько, Т. Полонська та ін.) підкреслюють вирішальну роль іноземної мови як важливого засобу впливу на соціальну і комунікативну мобільність школяра, яка різнобічно сприяє формуванню його готовності до саморегуляції пізнавальної діяльності та самовдосконалення [6].

Дослідниками підкреслюється, що компетентнісна парадигма організації та розвитку іншомовної освіти у профільній школі може бути успішно реалізована за умови переосмислення й оновлення методів, форм і засобів навчання через розширення кількості елективних курсів, які пропонуються учням на вибір. Елективний курс розглядається як один із засобів профільно-зорієнтованого навчання здобувачів старшої профільної школи, який дає можливість розширити профіль в цілому або окремі профільні предмети, опанувати основи інших предметів за допомогою іноземної мови, надати профілю прикладну спрямованість [16]. Отже, елективний курс розширює діапазон підготовки учнів старшої школи, поглиблює та доповнює профільне навчання, формує в учнів старшої школи комунікативні здібності долати міжкультурні непорозуміння під час спілкування іноземною мовою [16].

Нинішній етап реформування старшої школи в Україні визначається інтеграцією окремих наук одна в одну і, особливо, проникненням англійської мови в інші галузі знань. Конкретним відображенням у шкільному навчанні інтеграційних процесів стає цілеспрямоване здійснення в освітньому процесі зв'язків між англійською мовою та іншими навчальними предметами. В «Концепції розвитку освіти України» розроблення інтегративних елективних курсів розглядається як засіб виведення іноземної мови з ракурсу «навчального предмета» в галузь широкого практичного застосування [13].

Як зазначає О. Мариновська, саме інтеграція у старшій школі стає основою у формуванні цілісної особистості та покликана забезпечити системність і завершеність освітнього процесу [7].

Проблеми інтегрованого навчання «Історії України» та іноземної мови торкаються у своїх працях такі дослідники, як Н. Гупан [11], Н. Дідо [2], О. Канюк [2], О. Пасічник [10], О. Пометун [11], Л. Сорочан [15, 16], А. Кізлова [3] та інші. Н. Дідо й О. Канюк розкривають сутність категорії «інтеграція», розглядають особливості інтеграції англійської мови з академічними предметами, аналізують її головні характеристики, описують рівні інтеграції та дидактичні особливості інтеграційного процесу [2]. Дослідники зазначають, що інтеграція англійської мови з академічними предметами є можливістю швидкої та якісної передачі знань, а розвиток та вдосконалення інтеграції у старшій школі дає змогу підняти рівень та покращити якість освітніх послуг [2].

Зазначимо, що в науково-методичній літературі все більшої актуальності набуває процесуальна інтеграція, якій присвячено низку праць дослідників. Зокрема, Р. Мартинова [8] розкриває сутність і структуру процесуальної інтеграції професійної та іншомовної мовленнєвої діяльності; О. Пометун і Н. Гупан аналізують процесуальний компонент загальнокультурної компетентності учнів у навчанні історії та зазначають, що він передбачає володіння рідною та іноземними мовами, застосування навичок мовлення та норм відповідної мовної культури, інтерактивне використання цих мов [11].

У контексті нашого дослідження важливими є висновки науковців, що іноземну мову можливо об'єднати практично з будь-яким іншим «стержневим предметом», наприклад, із фахового блоку дисциплін, у процесуальній інтеграції, тобто такій, що об'єднує за способом діяльності, а не за змістом [5].

Інтеграція на основі CLIL - Content and Language Integrated Learning (предметно-мовного інтегрованого навчання), на нашу думку, дає змогу формувати як предметні, так і мовні компетентності. Ця методика розглядається вченими як один із можливих інструментів формування в учнів старшої школи ключової компетентності – «здатності спілкуватися іноземними мовами» [1]. Активне впровадження предметно-мовного інтегрованого навчання в освітній процес, на думку дослідників, мотивує учнів до вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни іноземною мовою та активізує їхні пізнавальні якості [14].

Проведений аналіз наукової літератури, присвяченій питанню інтеграції англійської мови з академічними предметами у старшій школі, дає змогу стверджувати, що не виявлено наукових праць, які повністю з'ясовують проблему інтегрованого навчання «Історії України» та іноземної мови, що потребує проведення подальшого дослідження.

Мета дослідження полягає в описі підготовки та перебігу педагогічного експерименту, проведеного для визначення ефективності методики вдосконалення рівня іншомовної компетентності учнів старшої профільної школи на основі інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою», аналізі та інтерпретації отриманих результатів.

Методи дослідження. Задля реалізації мети дослідження нами були застосовані різноманітні методи: аналіз нормативно-правових документів, наукової та методичної літератури, чинних навчальних і робочих програм; порівняння й узагальнення наукових положень із проблеми; вивчення педагогічного досвіду, опитування; анкетування; педагогічний експеримент; спостереження; аналіз; синтез.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічний експеримент проводився впродовж 2 семестру 2022–2023 н. р. у трьох закладах освіти III ступеня міста Кривий Ріг. Усі класи, які приймали участь у проведенні педагогічного експерименту, відносилися до мовно-літературної галузі знань (профіль «Іноземна філологія» (англійська та німецька мови). У педагогічному експерименті всі учасники (152 учня) були розподілені на експериментальний клас (ЕК) та контрольний клас (КК). Класи формувалися за максимально однаковими умовами проведення експерименту.

В експериментальному навчанні ми виходили з припущення, що вдосконалення рівня іншомовної компетентності учнів 11 класів у процесі вивчення інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою» буде ефективним за умов здійснення навчання на основі розробленої підсистеми вправ, яка включає 3 групи вправ та завдань відповідно до 3 етапів роботи із текстом (дотекстовий, текстовий та післятекстовий) та передбачає поетапну активізацію всіх рівнів мисленнєвих операцій в ієрархічному порядку за таксономією Б. Блума (B. Bloom) (від рівня «Пам'ятати» до рівня «Створити»).

Отже, навчання в ЕК здійснювалося через впровадження розробленої нами методики вдосконалення рівня іншомовної компетентності за допомогою інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою», а з учнями КК освітній процес здійснювався вчителями за чинними програмами з англійської мови і відповідно до їх вимог засвоювали матеріал, запропонований у підручниках Focus 3, Focus 4, Gateway B2, Oxford Exam Trainer B2.

Експеримент включав проведення трьох основних етапів: констатувального, формувального та контрольного.

Метою констатувального етапу було з'ясувати рівень сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класів. Цей етап експерименту передбачав виконання наступних **завдань**: виявлення стану досліджуваної проблеми; з'ясування стану організації вдосконалення іншомовної компетентності учнів старшої школи за допомогою різних елективних курсів; з'ясування потреби в розширенні спектру елективних курсів з точки зору учнів 10 та 11 класів ЗЗСО, щоб задовольнити їхні потреби та інтереси у навчанні; визначення критеріїв оцінювання та показників рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класів; відбір учасників експерименту та розроблення експериментального матеріалу; проведення діагностичного тестування на визначення рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класів; аналіз та узагальнення результатів діагностичного тестування.

З метою виявлення стану організації вдосконалення іншомовної компетентності учнів старшої школи за допомогою різних елективних курсів нами у лютому - березні 2023 року було проведено анкетування вчителів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) Дніпропетровської області. Аналіз результатів анкетування уможливив встановити стан досліджуваної проблеми, з'ясувати необхідність впровадження нових елективних курсів для учнів старшої школи. У нашому анкетуванні прийняли участь понад 200 вчителів із міст Вільногірськ, Дніпро, Жовті Води, Кам'янське, Кривий Ріг [15].

Учителям було запропоновано запитання про наявність елективних курсів з англійської мови для учнів старших класів середньої освіти. За результатами анкетування, лише 41,1% респондентів вказують на наявність елективних курсів у старшій школі (які викладалися до початку дистанційного навчання у зв'язку з пандемією Ковід -19 та запровадженням воєнного стану у 2022 році). Водночас,

58,9% вчителів вказали на відсутність будь-яких елективних курсів для старшої школи в їхньому закладі середньої освіти.

Це свідчить, що шкільна система знаходиться у процесі підготовки до реалізації реформи профільної освіти, а саме, до забезпечення варіативної складової змісту освіти за допомогою елективних курсів.

З метою з'ясування потреби у розширенні спектру курсів на вибір з точки зору учнів старших класів та їхньої особистої думки щодо доцільності впровадження нового інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою» нами у вересні 2020 року було проведено онлайн опитування учнів 10 та 11 класів ЗЗСО міста Кривий Ріг [16]. Результати опитування показали, що більше половини з них не задоволені власним рівнем іншомовної компетентності (55%), майже половина з них вважає доцільним розширення спектру курсів на вибір у старшій школі (46%), майже 17% з них обрали б новий інтегративний елективний курс «Історія України англійською мовою» при наявності (16,9%).

Отже, отримані результати опитування серед вчителів ЗЗСО та учнів старших класів загалом показали необхідність впровадження нових елективних курсів у старшій школі та позитивне ставлення стосовно доцільності впровадження інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою» і бажання учнів старших класів обрати до вивчення новий курс при наявності.

Одним із завдань констатувального етапу педагогічного експерименту було також визначення критеріїв оцінювання та показників рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класів.

На основі «Типової освітньої програми ЗЗСО III ступеня» [17], «Навчальної програми з іноземних мов (рівень стандарту, профільний рівень) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл» [9], Державного стандарту профільної середньої освіти [12] та «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів 8-11 класів з іноземних мов» [4] у нашому дослідженні критерії оцінювання навчальних досягнень реалізуються в нормах чотирьох рівнів досягнень: початковий, середній, достатній, високий. Рівні навчальних досягнень учнів визначаються дескрипторами оцінки в балах, які надають якісні та кількісні параметри для оцінювання читання відповідно до критеріїв навчальних досягнень учнів.

Для встановлення рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класів за визначеними критеріями оцінювання їхніх навчальних досягнень було проведено діагностичне тестування. Для цілей нашого дослідження ми розробили комплекс тестових завдань, за допомогою якого визначається рівень навчальних досягнень школярів розуміти іншомовні тексти.

Комплекс тестових завдань для визначення рівня навчальних досягнень за відповідними результатами навчання читання був складений у форматі, наближеному до тесту зовнішнього незалежного оцінювання/національного мультипредметного тестування (ЗНО/НМТ) з англійської мови, який включає серії стандартизованих тестових завдань на «Читання» та «Використання мови», що відповідає завданням нашого дослідження. Обсяг, тематика, характер текстів для читання для проведення тестування визначені відповідно до Програмових вимог для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти III ступеня [9].

Результати діагностичного тесту на констатувальному етапі представлені у таблиці 1 як середні показники рівня сформованості іншомовної компетентності учнів старшої школи у ЕК і КК. Рівні сформованості іншомовної компетентності позначені: П - Початковий, С - Середній, Д - Достатній, В - Високий.

Таблиця 1.

Середні показники рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класу передекспериментального зрізу, %.

Рівень	ЕК	КК
Початковий	31,5	31,25
Середній	28,25	28,75
Достатній	26,5	28,25
Високий	13,75	11,75

Одержані середні показники рівня сформованості іншомовної компетентності засвідчують, що рівень учнів здебільшого початковий (31,5% в ЕК та 31,25% в КК). Це означає, що учень (учениця) неспроможний прочитати текст за запропонований час, рівень осмислення прочитаного не задовільний, учень (учениця) розуміє лише окремі фрагменти прочитаного та потребує сторонньої допомоги для розуміння детального змісту тексту або наявності наочності, уміє розпізнавати окремі прості непоширені речення на основі матеріалу, що вивчався. Рівень словникового запасу та граматичних знань не відповідає програмним вимогам.

Середній рівень сформованості іншомовної компетентності мають 28,25% учнів ЕК та 28,75% в КК. Це засвідчує, що учень (учениця) в основному розуміє прочитаний текст, побудований на

вивченому матеріалі. Уміє частково /повністю знаходити необхідну інформацію у вигляді оціночних суджень, опису аргументації за умови, що в текстах використовується знайомий мовний матеріал або міститься певна кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; розуміє лише ключові ідеї прочитаного та потребує сторонньої допомоги для розуміння детального змісту та теми тексту. Частково володіє активним лексичним та граматичним програмним матеріалом, має труднощі щодо словотворення, впізнання синонімів, антонімів, фразових дієслів та граматичних структур пасивного мінімуму.

Достатній рівень сформованості іншомовної компетентності мають 26,5% учнів у ЕК та 28,25% у КК. Ці учні уміють читати з розумінням основного змісту тексти англійською мовою, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися; можуть виокремити основні ідеї змісту; уміють знаходити і проаналізувати потрібну інформацію в текстах; розуміють тему тексту, хоч і не зовсім повно. Рівень володіння активним лексичним та граматичним програмним матеріалом в учнів достатній лише для розуміння основного змісту прочитаного, мають труднощі щодо словотворення, впізнання синонімів, антонімів, фразових дієслів та граматичних структур пасивного мінімуму.

Високий рівень сформованості іншомовної компетентності мають лише 13,75% учнів ЕК та 11,75% в КК. Це засвідчує, що учні уміють читати тексти з повним розумінням змісту, аналізують їх; розуміють прочитаний текст, встановлюючи логічні зв'язки всередині речення та між реченнями; розуміють логічні зв'язки в рамках тексту та між його окремими частинами; в повному обсязі розуміють тему прочитаного тексту різного рівня складності, уміють виділяти ключові та другорядні деталі. Учні володіють активним лексичним та граматичним програмним матеріалом, розуміють граматичні структури пасивного мінімуму, знають словотвірні правила, синоніми, антоніми, фразові дієслова, розуміють значення незнайомих слів за контекстом.

Отже, середні показники рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класу вказують на потребу удосконалення методики навчання іншомовної компетентності задля підвищення високого й достатнього рівнів і зниження початкового й середнього рівнів.

Наступним етапом педагогічного експерименту був формувальний етап, **мета** якого полягала у впровадженні в іншомовну підготовку учнів 11 класів варіативного компонента змісту навчання, а саме інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою» як засобу вдосконалення рівня іншомовної компетентності учнів.

Проведення формувального етапу експериментального навчання передбачало виконання наступних **завдань**: удосконалити вміння учнів повного розуміння основного змісту текстів, які містять певну кількість незнайомих слів; удосконалити вміння учнів розуміти основну тему прочитаного тексту, ідеї тексту; удосконалити вміння учнів знаходити та відрізняти ключові та другорядні деталі, концентруватися саме на значимій інформації; удосконалити вміння учнів розуміти та аналізувати прочитаний текст, встановлюючи логічні зв'язки всередині речення, між реченнями та частинами тексту; удосконалити в учнів рівень володіння активним словниковим запасом та граматичними структурами; удосконалити вміння учнів розуміти незнайомий мовний матеріал, використовуючи мовну здогадку і спираючись на контекст.

Навчання в експериментальних класах було організовано відповідно до етапів роботи з текстами історичної спрямованості на основі розробленої нами підсистеми вправ, яка включає 3 групи вправ та завдань і передбачає поетапну активізацію всіх рівнів мисленнєвих операцій за таксономією Б. Блума (B. Bloom).

Групи вправ мають різні характеристики залежно від рівня мисленнєвих операцій, етапу роботи над текстом, кінцевих результатів та відображають психологічну специфіку роботи з текстом для читання: у них закладена мисленнєва діяльність, що виникає у відповідь на стимули у формі вправ та завдань.

1 група - вправи на ідентифікацію – це вправи для роботи на дотекстовому етапі, пов'язані з активізацією мисленнєвих операцій 1 та 2 рівнів («Пам'ятати» та «Розуміти»). Вправи та завдання спрямовані на актуалізацію матеріалу, що був засвоєний раніше; на підготовку розумової діяльності до сприйняття нового змісту історичної спрямованості; на опрацювання нового лексичного матеріалу та активізацію вивчених раніше граматичних явищ; на активізацію вже існуючих мовленнєвих навичок і вмінь.

Під час виконання цих вправ активізується увага й мислення учня, стимулюється запам'ятовування. Діяльність учнів спрямована на: згадування, повторення, відтворення вивченої інформації, обговорення, пошук, передбачення за певними ознаками, опис, підкреслювання, пояснення, визначення, запам'ятання, розпізнання, тлумачення, ототожнення, перетворення, узагальнення, переклад та ін.

За типами та видами на дотекстовому етапі виконуються рецептивні, рецептивно-репродуктивні й репродуктивні вправи; мовні й умовно-мовленнєві вправи. Режим виконання вправ – фронтальний, індивідуальний, парний, у малих групах.

У результаті виконання вправ на дотекстовому етапі учні ідентифікують й відтворюють історичні терміни та поняття англійською, ідентифікують ілюстративний матеріал, розуміють певні історичні факти, подані англійською мовою, згадують історичні події та персоналії, ідентифікують та розуміють значення нових лексичних одиниць та граматичних явищ (з опорою на контекст), перекладають слова, словосполучення та речення, пригадують та порівнюють історичні події, наводять приклади, перефразують та інтерпретують історичну інформацію, складають списки, ставлять запитання та відповідають на запитання відповідно до власного предметного та лінгвістичного досвіду.

2 група - вправи на продукування – це вправи для роботи на текстовому етапі, пов'язані з активізацію мисленнєвих операцій 3 та 4 рівнів («Використовувати» та «Аналізувати»). Ці вправи спрямовані на розуміння інформації при читанні тексту про історію України. При їх виконанні зміст тексту є основою для застосування та аналізу набутої інформації у нових умовах. Відбувається засвоєння та перетворення нового змісту, формується власне ставлення до теми. Передбачається ускладнення завдань, підвищення самостійності та творчості учнів.

Під час виконання вправ цієї групи діяльність учнів спрямована на формування навичок та вмінь: групувати факти відповідно до визначених критеріїв, знаходити спільне та відмінне між певними подіями, співставляти причини й наслідки, аналізувати певні історичні події, встановлювати взаємозв'язки між історичними подіями, визначати та порівнювати причини й наслідки історичних подій, класифікувати характерні ознаки певного історичного періоду, пояснювати роль історичної події та її вплив на подальший розвиток українського суспільства/культури, обґрунтовувати своє ставлення до діяльності певних історичних персоналії та ін.

За типами та видами на текстовому етапі виконуються: рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні й продуктивні вправи; мовні, умовно-мовленнєві і мовленнєві. Режим виконання вправ – фронтальний, індивідуальний, парний, у малих групах.

У результаті учні розуміють зміст прочитаного тексту з достатньою повнотою і глибиною, вміють орієнтуватися в тексті, знаходити одиниці смислової інформації, відповідають на запитання вчителя стосовно основної інформації тексту, обговорюють здобуту інформацію англійською мовою, висловлюють свої думки про неї, коментують факти, проводять відмінність між фактами та слідством, аналізують взаємозв'язки даних, передають інформацію іншими словами, використовують новий лексичний та граматичний матеріал для реалізації комунікативного наміру, використовують отримані знання у нових ситуаціях, переказують текст з вираженням свого ставлення до подій та фактів, формують та розвивають уміння інтерпретувати вилучену з тексту інформацію відповідно до мети завдання.

3 група - вправи (завдання) на систематизацію – це в основному комунікативні вправи на післятекстовому етапі, пов'язані з активізацію мисленнєвих операцій 5 та 6 рівнів («Оцінювати» та «Створювати»). Вони спрямовані на систематизацію та перенесення знань в нові умови, їх практичне застосування для оцінювання історичних подій та діяльності історичних особистостей. При їх виконанні відбувається удосконалення навичок та вмінь; систематизація знань з історії України та більш творче застосування набутих знань та навичок для оцінювання певних історичних фактів/подій/особистостей з формуванням власного ставлення та суб'єктивної оціночної думки.

При виконанні вправ і завдань 3 групи передбачається наявність самостійного критичного мислення, вміння вести евристичний пошук, вирішувати нестандартні завдання, вміння об'єднувати окремі елементи в нове ціле. Засвоєння відбувається за допомогою завдань на активізацію мисленнєвих операцій 5 рівня. Під час виконання завдань на систематизацію діяльність учнів спрямована на формування навичок та вмінь учнів, як-от: узагальнювати, оцінювати, робити висновки, коментувати, рекомендувати, критикувати, переконувати, трактувати, вигадувати, конструювати, створювати, здійснювати демонстрацію власного нового освітнього продукту та ін.

За типами та видами на післятекстовому етапі виконуються: продуктивні мовленнєві вправи. Режим виконання вправ – фронтальний, індивідуальний, парний, у малих групах, груповий.

Наступним етапом педагогічного експерименту був контрольний етап, **метою** якого було визначити результативність проведеного експериментального навчання удосконалення рівня сформованості іншомовної компетентності учнів старшої школи на основі курсу «Історія України англійською мовою» за розробленою методикою та підтвердити висловлене нами припущення. **Завдання контрольного етапу** включали проведення післяекспериментального тестування в експериментальних (ЕК) і контрольних класах (КК); опрацювання та аналіз отриманих результатів; порівняння кількісних та якісних змін показників сформованості іншомовної компетентності учнів в ЕК і КК.

Післяекспериментальне тестування було аналогічним до діагностичного тестування на констатувальному етапі експерименту. Типи завдань для доекспериментальних та післяекспериментальних зрізів були ідентичними.

Середні показники рівня сформованості іншомовної компетентності за результатами післяекспериментальних зрізів відображено в таблиці 2.

Таблиця 2.

Середні показники рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класу післяекспериментального зрізу, %.

Рівень	ЕК	КК
Початковий	14	31,5
Середній	30,5	27,75
Достатній	38,5	29
Високий	17	11,75

Порівняння даних свідчить, що відсоток учнів, які мають «середній», «достатній», «високий» рівень досягнень, є більш високим у ЕК в порівнянні з КК, при цьому, як бачимо, початковий рівень є меншим у ЕК, ніж у КК.

Зіставлення середніх результатів передекспериментального й післяекспериментального зрізів уможливило перевірку ефективності розробленої методики удосконалення рівня сформованості іншомовної компетентності учнів старшої школи на основі курсу «Історія України англійською мовою». Зіставлення результатів перед- та післяекспериментальних зрізів представлено в таблиці 3.

Таблиця 3.

Зіставлення середніх показників рівня сформованості іншомовної компетентності учнів 11 класу перед- та післяекспериментального зрізів, %.

Клас	Етап	Рівень, %			
		П	С	Д	В
ЕК	Передексп. зр.	31,5	28,25	26,5	13,75
	Післяекс. зр.	14	30,5	38,5	17
Приріст, %		-17,5	2,25	12	3,25
КК	Передексп. зр.	31,25	28,75	28,25	11,75
	Післяекс. зр.	31,5	27,75	29	11,75
Приріст, %		0,25	-1	0,75	0

Зіставлення результатів засвідчують, що учні ЕК, в яких впроваджувалася методика вдосконалення іншомовної компетентності на основі інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою», досягли позитивних змін за всіма рівнями сформованості іншомовної компетентності у порівнянні з результатами у КК. Динаміка змін рівня сформованості іншомовної компетентності у групі КК є незначною. Загалом рівень учнів КК залишився на тому ж самому рівні сформованості, що і до експерименту.

Кращі результати, які були показані учнями ЕК, пояснюються, на нашу думку, такими факторами, як-от: зміною методики навчання (впровадження інтеграції на основі методики CLIL), організацією поетапної роботи над текстом для читання на основі розробленої підсистеми вправ, систематизацією раніше засвоєного мовного матеріалу у новому контексті (тексти історичної спрямованості), цілеспрямованою активізацією всіх рівнів мисленнєвих операцій в ієрархічному порядку за таксономією Б. Блума (від рівня «Пам'ятати» до рівня «Створити»).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, маємо підстави стверджувати, що дослідно-експериментальна робота з удосконалення іншомовної компетентності учнів старшої школи на основі елективного курсу «Історія України англійською мовою» за запропонованою методикою має позитивний результат і підтверджує правильність нашого припущення. Розроблення та впровадження в старшій школі інших елективних курсів має перспективу подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Вовченко О., Гончарова Г., Канівець З. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у дії (за результатами дослідно-експериментальної діяльності). *Імідж сучасного педагога*. 2023. №5 (206). С. 113–118. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-113-118).
2. Дідо Н., Канюк О. Виклики та інновації : інтеграція англійської мови з академічними предметами. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 67, Т. 1, С. 175–179. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.1.38>.
3. Кізлова А. Конспекти інтегрованих/бінарних уроків англійської мови та історії для закладів середньої освіти України у мережі інтернет. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Вип. 11 (17), С. 886–900. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7364/7406>.

4. Критерії оцінювання. Іноземні мови 8-11 класи. 2024. Складено на підставі наказу МОН від 21.08.2013 № 1222 : станом на 19 серп. 2016 р. URL : <https://osvita.ua/school/estimation/2395/>.
5. Левчик І. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку поняття інтегрованого навчання професійно-орієнтованої англійської мови у вітчизняній методиці навчання іноземних мов. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія «Педагогіка»*. 2020. Вип. 47, Т. 3. С. 189-195. URL : http://www.aphn-journal.in.ua/archive/47_2022/part_3/30.pdf.
6. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навч.-метод. посіб. / В. Редько та ін. Київ : Педагогічна думка, 2013. 360 с.
7. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. *Початкова освіта*. 2011. № 32 (608). С. 3-5. URL : <https://www.ippo.if.ua/index.php/82-uncategorised/886-intehralna-tekhnohiiia-navchannia-vid-teorii-do-praktyky>.
8. Мартинова Р. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : монографія. Київ : Вища школа, 2004. 454 с.
9. Навчальна програма з іноземних мов (рівень стандарту, профільний рівень) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл : Наказ МОН від 23.10.2017 № 1407 : станом на 27 груд. 2017 р. URL : <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/>.
10. Пасічник О. С., Пасічник О. О. Технологія CLIL як засіб поглиблення компетентнісної спрямованості змісту навчання іноземних мов: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. Вип. 30, С. 134-148. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-134-148>.
11. Пометун О., Гупан Н. Таксономія Б. Блума і розвиток критичного мислення школярів на уроках історії. *Український Педагогічний журнал*. 2019. Вип. 3, С. 50-58. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-50-58>.
12. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 25.07.2024 № 851 : станом на 10 груд. 2024 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>.
13. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти : Наказ МОН від 16.07.2018 № 776 : станом на 20 лист. 2018 р. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
14. Солощенко В. Особливості реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) як провідної методики навчання іноземних мов у Європі. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2023. Вип. 21, Т. 177. С. 116-120. URL : <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/98>.
15. Сорочан Л. Готовність учителів англійської мови до впровадження елективного курсу «Історія України англійською мовою». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 61, Т.3. С. 212-216. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-34>.
16. Сорочан Л. Соціокультурний аспект інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою» при навчанні іноземної мови у старшій школі. *Actual problems of social sciences and humanities: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. зі соціальних та гуманітарних наук, м. Арад, 17-18 груд. 2020 р. / Association of international educational and scientific cooperation*. Арад, 2020. С. 19-22. URL : <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/10732>.
17. Типова освітня програма ЗЗСО 3 ступеня : Наказ МОН від 20.04.2018. № 408 : станом на 28 лист. 2019 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/51132__697314#n14.
18. Ткачов А. Формування іншомовної компетентності в інтелектуально здібних учнів основної школи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 2, С. 241-244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiped_2017_2_63.

References

1. Vovchenko O., Honcharova H., Kanivets Z. Metodyka predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia (CLIL) u dii (za rezultatamy doslidno-eksperymentalnoi diialnosti). *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 2023. №5 (206). S. 113-118. URL : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-113-118).
2. Dido N., Kaniuk O. Vyklyky ta innovatsii : intehratsiia anhliiskoi movy z akademichnymy predmetamy. *Innovatsiina pedahohika*. 2024. Vyp. 67, T. 1, S. 175-179. URL : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.1.38>.
3. Kizlova A. Konspekty intehrovanykh/binarnykh urokiv anhliiskoi movy ta istorii dlia zakladiv serednoi osvity Ukrainy u merezhi internet. *Aktualni pytannia u suchasni nauksi*. 2023. Vyp. 11 (17), S. 886-900. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7364/7406>.
4. Kryterii otsiniuvannia. Inozemni movy 8-11 klasy. 2024. Skladeno na pidstavi nakazu MON vid 21.08.2013 № 1222 : stanom na 19 serp. 2016 r. URL : <https://osvita.ua/school/estimation/2395/>.
5. Levchuk I. Retrospektyvnyi analiz stanovlennia ta rozvytku poniattia intehrovanoho navchannia profesiino-orientovanoi anhliiskoi movy u vitchyzniani metodytsi navchannia inozemnykh mov. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Seriiia «Pedahohika»*. 2020. Vyp. 47, T. 3. S. 189-195. URL : http://www.aphn-journal.in.ua/archive/47_2022/part_3/30.pdf.
6. Linhvodydaktychni zasady navchannia inozemnoi movy uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv: navch.-metod. posib. / V. Redko ta in. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2013. 360 s.
7. Marynovska O. Intehralna tekhnolohiia navchannia: vid teorii do praktyky. *Pochatkova osvita*. 2011. № 32 (608). S. 3-5. URL : <https://www.ippo.if.ua/index.php/82-uncategorised/886-intehralna-tekhnohiiia-navchannia-vid-teorii-do-praktyky>.
8. Martynova R. Tsilisna zahalnodydaktychna model zmistu navchannia inozemnykh mov : monohrafiia. Kyiv : Vyshcha shkola, 2004. 454 s.

9. Navchalna prohrama z inozemnykh mov (riven standartu, profilnyi riven) dlia 10-11 klasiv zahalnoosvitnikh shkil : Nakaz MON vid 23.10.2017 № 1407 : stanom na 27 hrud. 2017 r. URL : <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/>.
10. Pasichnyk O. S., Pasichnyk O. O. Tekhnolohiia CLIL yak zasib pohlyblennia kompetentnisnoi spriamovanosti zmistu navchannia inozemnykh mov: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani realii. Problemy suchasnoho pidruchnyka. 2023. Vyp. 30, S. 134–148. URL : <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-134-148>.
11. Pometun O., Hupan N. Taksonomiia B. Bluma i rozvytok krytychnoho myslennia shkoliariv na urokakh istorii. Ukrainnyi Pedagogichnyi zhurnal. 2019. Vyp. 3, S. 50–58. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-50-58>.
12. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu profilnoi serednoi osvity : Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 25.07.2024 № 851 : stanom na 10 hrud. 2024 r. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>.
13. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedagogichnoi osvity : Nakaz MON vid 16.07.2018 № 776 : stanom na 20 lyst. 2018 r. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptsii-rozvitku-pedagogichnoi-osvity>.
14. Soloshchenko V. Osoblyvosti realizatsii predmetno-movnoho intehrovanoho navchannia (CLIL) yak providnoi metodyky navchannia inozemnykh mov u Yevropi. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolehium" imeni T. H. Shevchenka. Seriiia «Pedagogichni nauky». 2023. Vyp. 21, T. 177. S. 116–120. URL : <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/98>.
15. Sorochan L. Hotovnist uchyteliv anhliiskoi movy do vprovadzhennia elektyvnoho kursu «Istoriia Ukrainy anhliiskoiu movoiu». Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zb. nauk. prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedagogichnoho universytetu imeni Ivana Franka. 2023. Vyp. 61, T.3. S. 212-216. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-3-34>.
16. Sorochan L. Sotsiokulturnyi aspekt intehratyvnoho elektyvnoho kursu «Istoriia Ukrainy anhliiskoiu movoiu» pry navchanni inozemnoi movy u starshii shkoli. Actual problems of social sciences and humanities: materialy mizhnar. nauk.-prakt. internet konf. zi sotsialnykh ta humanitarnykh nauk, m. Arad, 17-18 hrud. 2020 r. / Association of international educational and scientific cooperation. Arad, 2020. S. 19-22. URL : <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/10732>.
17. Typova osvitnia prohrama ZZSO 3 stupenia : Nakaz MON vid 20.04.2018. № 408 : stanom na 28 lyst. 2019 r. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/51132__697314#n14.
18. Tkachov A. Formuvannia inshomovnoi kompetentnosti v intelektualno zdibnykh uchniv osnovnoi shkoly. Naukovyi visnyk Uzhhorod'skoho universytetu. Seriiia «Pedagogika. Sotsialna robota». 2017. Vyp. 2, S. 241-244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_63.